

Avsändarens tjänsteställe/handläggare

Regional utveckling
Elin Torestad

Kulturdepartementet

ku.remissvar@regeringskansliet.se
ku.kkm@regeringskansliet.se

Handläggare/er beteckning

Ku2023/01093

Datum

2024-03-27

Dnr

23RUN873

Sida

1(6)

Yttrande över remiss, Kultursamhället - Utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun SOU 2023:58

Region Västernorrland och Regionbibliotek Västernorrland, svarar härmed på remissförfrågan från Kulturdepartementet. I processen med att ta fram remissvaret har Region Västernorrland haft dialoger med de regionala kulturverksamheterna och länets kommuner. Region Västernorrland ser det som positivt att utredningen öppnar för ökad delaktighet för kommuner. Förslaget är dock otydligt och inkluderar endast fåtal kommuner på ett tydligt sätt vilket gör att delaktigheten uteblir. Flernivåsamverkan mellan självständiga parter är ett skört och långsiktigt arbete över mandatperioder.

I samband med beredning av remissvar har det inom Kultur i Norr förts en kontinuerlig dialog gällande utredningens förslag. Region Västernorrland och Kultur i Norr vill framhålla att i de norra regionerna har den politiska förankringen av kulturplanerna varit av stor vikt för utveckling av kulturpolitiken. Kulturfrågorna har fått en tyngd som gett en fördjupad kunskap hos politiker på kommunal och regional nivå, samt utökad samverkan mellan civilsamhället, det fria kulturlivet och tjänstepersoner. Region Västernorrland och Kultur i Norr tycker även, oavsett hur kultursamverkansmodellen utformas, det viktigt att bibehålla och stärka de strukturer som genererat ett ökat politiskt engagemang och ansvarstagande för kulturpolitik och dess genomförande. Vi vill även understryka vikten av fortsatt stimulering till interregional samverkan. Norr-länen ser därför positivt på förslaget till förordning om samverkansstöd och utvecklingsbidrag. För att samverkansstödet och utvecklingsbidraget ska kunna komma hela landet till del, och stimulera såväl samverkan mellan kommun och region, som bidrag till kulturell och konstnärlig utveckling, behövs dock ett avsevärt högre anslag.

Fördelning av medel enligt historiska nyckeltal är negativt då ingen hänsyn tas till regionala och kommunala förutsättningar, det kostar mer att bedriva kulturverksamhet på landsbygden, vem ska kompensera för detta om inte staten gör det?

Förslag om ökad kultursamverkan

Postadress

Region Västernorrland
871 85 Härnösand

Besöksadress

Storgatan 1
Härnösand

Telefon

0611-800 00

E-post

region.vasternorrland@rvn.se

När den nuvarande Kultursamverkansmodellen infördes fanns förhoppningar om att kommunerna skulle få del av statliga medel men detta infriades inte. Nu skapas åter en ökad förväntan från kommunerna om större delaktighet i hur medlen fördelas. Här är det otydligt om delaktighet i samverkansplanerna och ökat inflytande kräver kommunal finansiering eller inte.

Arbetet med de regionala kulturplanerna har fördelen att de är politiskt förankrade, strategiska och bygger på bred dialog och delaktighet. Kultursamverkansplanerna verkar gälla beslutad samverkan och bidrar inte till framåtsyftande och nyskapande utveckling på samma sätt som en långsiktig strategi gör. Detta kan i förlängningen leda till ojämlikhet och försvagad finansiering av professionell kultur. Utredningens ambition verkar vara att kulturen ska bli ett viktigt politikområde i kommunerna men risken är att den samverkan som finns idag istället slås sönder.

Kulturplanerna beskriver redan de breda definitionerna av kulturområden som utredningen efterfrågar. Sektorsövergripande samverkan är också en förutsättning för målpåfyllelse i de regionala kulturplanerna. Ekonomiska incitament för utveckling av nya samarbeten saknas, vilket gör de flesta förslagen verkningslösa.

Ambitionen med att minska administrationen hos Kulturrådet samtidigt som fler parter ska bjudas in att fördela statliga medel är motsägelsefullt. Kommunal struktur inom kulturlivet är ofta svaga. Att minska administrationen hos staten kan leda till att den ökar hos kommunerna och regionerna, som inte har budgetutrymme för administration i modellen.

Föreningslivet och arrangörerna i glesbygd är fundamentet för att kultur finns i hela landet. Utredningens kulturpolitik riskerar leda till en försvagning av civilsamhällets inflytande. Utredningen missar civilsamhällets viktiga roll för en stark kultur i hela landet.

Barnrättsperspektivet tas inte alls upp i utredningen. Vi ser en risk att det kan ske en förskjutning där främjandet för barn och ungas rätt till kulturutbud och eget skapande minskas.

Regionernas ansvar

Utredningsförslaget innebär att regionernas samordnande roll tydliggörs och stärks. Rollen som ”samverkansingenjör” mellan självstyrande parter är otydlig och vi ser inte hur regionerna ska lyckas med detta. Kommunal och regionala ansvarsområden sammanfaller inte. Vi ser dessutom att utredningen beskriver en otydlig ambition vad gäller samverkan med civila samhället, samt samverkan utifrån det regionala utvecklingsansvaret.

Kommunernas ansvar

Utredningen tar ett samlat grepp för kultursamverkan vilket är positivt men kapacitet och förutsättningar varierar i kommunerna. Det finns en otydlighet kring hur alla kommuner ska få en ökad delaktighet och hur de kan få möjligheter att fördela statliga medel. Hur motiveras kommuner som redan idag har bristande resurser och små förvaltningar, samt där kulturfrågorna inte når prioritet i kommunens styrning? Hur finansieras det administrativa arbetet i kommunerna?

Dynamiken mellan statliga/regionala och kommunala bidrag har fungerat som en hävstång där medlen säkrats från kommunerna med statsbidrag, vi ser en risk att utan denna hävstång kan kulturmedlen räknas ner eller bortprioriteras. Finns det några krav på kommunal medfinansiering för att statsbidrag ska utbetalas? Vid svårare ekonomiska tider ser vi en risk att de egna kommunala medlen kan minska när man vet vilken pott man kan räkna med från statligt håll.

Konstnärlig frihet

Förslaget att villkora statsbidrag för organisationer som respekterar den konstnärliga friheten är bra, men hur ser ansvaret för uppföljning och konsekvenser ut? Idag finns krav om tillgänglighet i verksamhet som får stöd av Kulturrådet men samtidigt är det inte något som följs upp av myndigheten.

Konstnärlig frihet kräver både sakkunnighet, resurssättning samt strategisk konst- och kulturpolitik. I nuläget beskrivs och säkerställs detta genom formuleringar i de strategiska kulturplanerna, något som vi gärna behåller. Förslaget saknar en definition om armlängds avstånd och konstnärlig frihet. Vi föreslår att inkludera formuleringar om armlängds avstånd och konstnärlig frihet ur Kulturplan för Västernorrland 2023-2026: *Principen om armlängds avstånd syftar till att skapa förutsättningar för konstnärlig frihet genom att främja konstens och kulturens oberoende ställning samt att förespråka sakkunnighet vid konstnärliga bedömningar. Den politiska nivån ska ge förutsättningar för konsten och kulturen men inte styra innehållet. (Armlängds avstånd)* *Ett ideal som bygger på tanken att den konst och kultur som produceras i samhället så långt som möjligt ska reflektera fria kreativa processer och värderas utifrån sina konstnärliga kvaliteter. (Konstnärlig frihet)*

De statliga myndigheternas ansvar

Hur ska Kulturrådet kunna hantera ett utökat antal organisationer som ska fördela statsbidrag och samråda i dialoger med en minskad administration?

Vi ser samverkansrådets och Kulturrådets dialoger och möten med regionerna som verktyg för spetskultur och nationell överblick snarare än statlig styrning. Region

Västernorrland ser gärna att samverkanskonferenserna fortsätter och att de även kan breddas för att inkludera kommuner.

Förslag till förordning om statsbidrag

Förslaget att öppna för fler kultur- och konstområden är välkommet! Det är bra med frihet och möjligheter till regionala prioriteringar och satsningar. Att införa fler kulturområden utan att det finns en ekonomisk uppräknings i systemet kan innebära risk för nedmontering av etablerade verksamheter samt minskade utvecklingsmöjligheter.

Det är även otydligt hur den nya uppdelningen av konstområden kommer att påverka i praktiken. Är omformuleringen av kulturområden en förenkling av språket eller en ambition om att förändra områdena? Vad betyder till exempel uppdelningen mellan bibliotek och läsfrämjande, att filmområdet förlorar fokus på den filmkulturella verksamheten, om museerna förlorar tyngdpunkt på kulturmiljöarbete och hemslöjdsfrämjande ändras till slöjd och hantverk? Det saknas en konsekvensanalys av vad som händer i en verksamhet och i styrningen när områden omdefinieras.

Att ta bort främjandebegreppet i sin helhet och främjandeuppdraget från flera kulturområden är negativt. Region Västernorrland vill se en stärkning av främjandeverksamheterna och att främjandet uppvärderas inom hela kultursamverkansmodellen.

Definition av främjande ur Kulturplan för Västernorrland 2023-2026:

Främjande verksamhet fungerar som ett kitt mellan utövare, arrangörer, deltagare och publik. Främjandeuppdraget innefattar stöd till, och nätverkskapande i, föreningsliv, kulturverksamheter och bland utövare. Det handlar om morgondagens utövare, publik, arrangörer och att skapa förutsättningar för ett rikt kulturliv. Främjande handlar även om pedagogisk verksamhet som riktar sig till barn och unga på fritiden och i skolan samt att höja intresset för kulturområdet. Främjandeuppdraget omfattar insatser för att öka kunskapen om kultur och att skapa strukturer för att nå ut till invånare i hela Västernorrland. Främjandeuppdraget finns i varje konstform och ligger hos alla de regionala kulturverksamheterna.

Den regionala biblioteksverksamhetens betydelse för de mindre kommunerna beskrivs på ett bra sätt i utredningen. Biblioteksverksamheten spelar en viktig utjämnande faktor för tillgången till likvärdig biblioteksservice i hela landet.

Förslag till förordning om samverkansstöd och utvecklingsbidrag

Samverkansstöd

Det nya samverkansstöd som föreslås är positivt, om det tillförs nya pengar. Att flytta medlen för icke-statliga kulturlokaler från Boverket är olyckligt. Det behövs en konsekvensanalys av hur den här förändringen påverkar framför allt läns museerna.

Utvecklingsbidrag

Utvecklingsbidragen föreslås finnas kvar, vilket är positivt. Det är viktigt med en nationell överblick för att skapa utvecklingsmöjligheter med nationell spets i hela landet.

En breddad modell med en ny anslagsstruktur

Ett särskilt stöd för samverkan av nationellt intresse är intressant. Angående sektorsbidrag till kommunerna saknas en beskrivning om det kommer att gälla alla kommuner. Här saknas dessutom en konsekvensanalys om hur fördelningen påverkas om någon part minskar eller ökar sitt engagemang, om det påverkar sakkunnighet i kulturbeslut negativt eller om den administrativa belastningen för kommunerna ökar. Dynamiken mellan statliga/regionala och kommunala bidrag kan påverkas. Det finns risk för mindre medel till kultur om logiken med flernivåuppväxling försvinner.

Statens arbetsformer

Vi ser att nuvarande samverkansformer med dialoger och samverkanskonferenser tillsammans med Kulturrådet och kulturmyndigheterna innebär fördjupad kunskap mellan regionala kulturverksamheter och de nationella instanserna vilket leder till att erfarenheter av utveckling och spetskompetens sprids i hela landet. Att minska eller lösa upp samverkansrådets ansvar kan leda till minskad sakkunnighet och minskat branschinflytande.

Utredningen saknar en tydlig beskrivning av ansvar och arbetsätt för uppföljning. Årliga uppföljningar i Kulturdatabasen ger möjlighet till analys och möjlighet att se resultat av satsningar över tid. Det har byggts upp en kapacitet och kunskap i verksamheterna så att det finns fungerande arbetsätt för leverans av data och analys. Om uppföljningen sker mer sällan riskerar det att minska möjligheten till analys kopplat till trender och samhällsförändringar.

Dialogformer

De kulturpolitiska dialogerna föreslås inkludera kommunerna, vilket är positivt. Men dialogen blir inte representativ för flertalet av för Sveriges kommuner om bara några få större kommuner bjuds in.

REGION VÄSTERNORRLAND

Jonny Lundin
Ordförande regionala utvecklingsnämnden